

OKLV211

AKATEEMINEN VIESTINTÄ

Materiaalin koonnut: Johanna Kainulainen, Auli Lehtinen,
Emma Kostainen

MATERIAALIPAKETIN RUNKO

- Akateemisista tekstitaidoista
- Tieteellinen teksti tekstilajina (lukeminen ja kirjoittaminen)
- Lähdeviitteistä ja viittaustekniikasta

AKATEEMISISTA TEKSTITAIIDOISTA

MILLAISIA KONKREETTISIA TARPEITA SYYSLUKUKAUDELLA?

- Tentit ja niihin lukeminen
- Kurssikirjallisuuden lukeminen
- Englanniksi lukeminen
- Suullinen vuorovaikutus, argumentointi

Tuotettavia tekstilajeja

- Essee
- Ryhmäessee
- Tenttivastaus
- Seminaariesitys

Muita...?

MILLAISIA OVAT KESKEISET TARVITTAVAT TAIDOT?

- Kriittisen lukemisen ja tekstien analysoinnin taidot
- Monipuoliset kirjoittamisen taidot
- Argumentointitaidot
- Lähteiden käyttötaidot

→ Yliopisto-opiskelun tekstikeskeisyys: akateeminen asiantuntemus on pitkälti kielellistä

MILLAISTA ON TIETEELLINEN / ASiantuntijakeskustelu?

(Tracy & Muller 1994)

Arkikeskustelu

- matala tai vaihteleva abstraktiotaso
- erilaisista näkemyksistä ei keskustella
- oikeiden vastausten etsiminen
- omista mielipiteistä kiinni pitäminen
- auktoriteetteihin tukeutuminen

Tieteellinen keskustelu

- korkea abstraktiotaso
- erilaisista näkemyksistä keskustellaan
- kysymysten ja erilaisten vastausvaihtoehtojen etsiminen
- omien näkemysten perustelu ja arviointi
- tasavertaisten asiantuntijoiden välinen

LUKEMISESSA KESKEISTÄ

(HANKALA 2011)

- Lukeminen mm. osana tutkimis- ja kirjoitusprosessia sekä tenttiin lukemisen taidot
- Yliopistolukemisessa olennaisinta lähteiden ja erilaisten tekstien kontekstualisointi eli sen ymmärtäminen, mihin yhteyteen mikäkin teksti kuuluu ja mitä lajia teksti edustaa (Mäntynen 2009)
- Lukemisen strategioiden hallinta, ks. esim. <https://kielikompassi.jyu.fi/opioppimaan/lukeminen.htm>
- Tiedonhakutaidot, ks. esim. <https://kirjasto.jyu.fi/tiedonhaku>

TIETEELLISEN ARTIKKELIN LUKEMISTA HELPOTTAA, KUN YMMÄRTÄÄ, ETTÄ...

- Teksti on suunnattu kyseisen alan asiantuntijoille
  - Aiheeseen kuuluvat keskeiset **käsitteet** esitellään lukijalle
  - Käsitteitä käytetään, sillä asiantuntijat ymmärtävät niiden sisällön samalla tavalla
- **Pääpaino on sisällössä**
  - teksti noudattaa tiettyä **rakennetta/vakiokaavaa**, jotta se palvelisi paremmin sisällön välittymistä ja olisi yksitulkintaisempi
  - tieteenaloilla on muovautuneita käytänteitä, jotka muuttuvat hitaasti
- **Teksti jäsentyy** asian logiikan, käsittelytavan tai tavoitteen mukaan
  - esim. tutkimusraportin kaava: johdanto, teoreettinen tausta, menetelmät, tulokset, pohdinta ja johtopäätökset (esim. Hassanien tenttiaineistossa)
  - tai teema teemalta eteneminen (esim. Gerlander & Kostainen tenttiaineistossa)

TIETEELLISEN ARTIKKELIN LUKEMISTA HELPOTTAA, KUN YMMÄRTÄÄ, ETTÄ...

- Asioiden käsittely on objektiivista, neutraalia ja tarkkaa
- Kirjoittajan oma argumentointi erottuu selvästi muilta lainatusta tiedosta, viittaukset toisten teksteihin ovat yksiselitteisiä
- Päätelmät ja oletukset on perusteltu huolellisesti ja perustelutapa on tuotu esille
  - lukija voi seurata, miten päättely etenee ja mihin päätelmät perustuvat

KIRJOITTAMISESSA KESKEISTÄ

(MÄNTYNEN 2009; HANKALA 2011; KAINULAINEN)

Yliopiston kirjoittamiselle tyypillistä (osittain vrt. lukio):

- Kirjoittaminen on oman oppimisen ja ajattelun väline
- Kirjoitettava teksti on oman ajattelun ja aiemman tiedon synteesi, sidosteinen kokonaisuus
- Kirjoittaminen vaatii ALKAA: lukemista, aineiston ja lähteiden käyttöä ja uudelleen jäsentämistä → kirjoitusprosessin suunnittelu ja ajoittaminen pidemmälle ajanjaksolle
- Ei siis enää yhdeltä istumalta kirjoitettuja vastauksia joitakin tenttivastauksia lukuun ottamatta

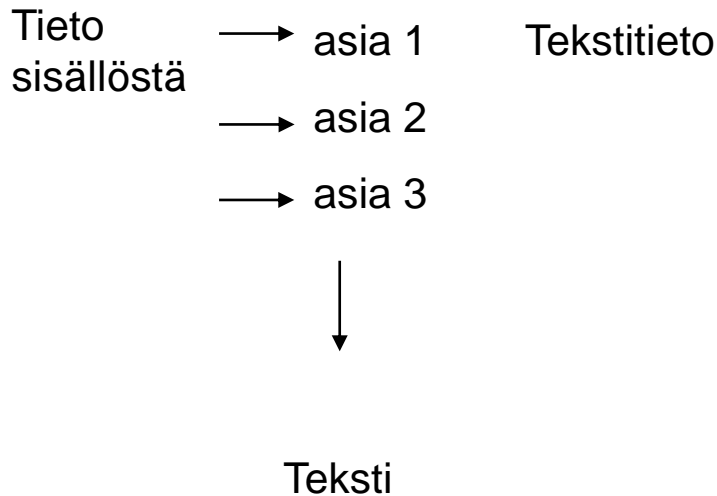
KIRJOITTAMINEN PROSESSINA

(LUUKKA 2001)

Aloittelija

Mitä kirjoitan?
Mikä on otsikko?

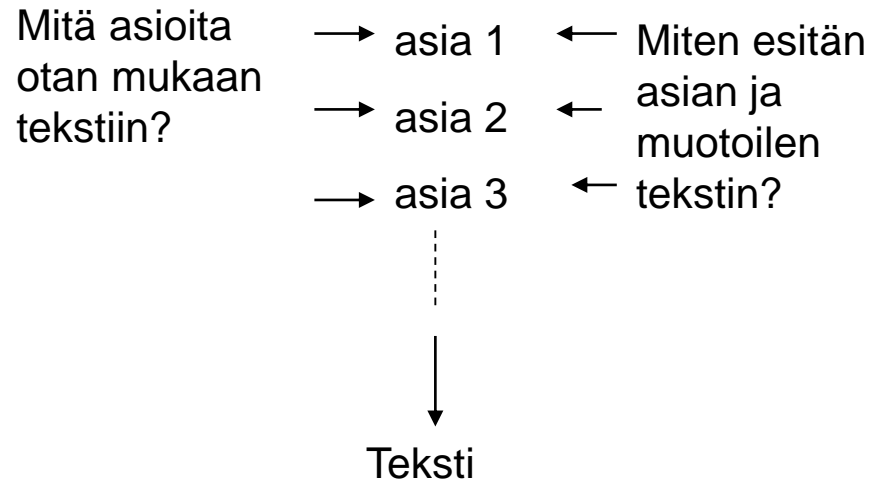
Mitä otsikosta tulee mieleen?

Ekspertti

Miksi kirjoitan?
Mikä on tavoitteeni, ideani?
Kenelle kirjoitan?

Sisältötiedot → Valinnat ← Tekstitiedot

ALOITTAMISEN SIETÄMÄTÖN VAIKEUS

- Aloita keskeltä, äläkä ajattele, mikä on hyvä aloituslause.
- Aloita siitä, mikä tuntuu helpoimmalta ja mikä on päällimmäisenä mielessäsi.
- Aloita esimerkiksi määrittelemällä jokin keskeinen käsite omin sanoin ja etsi sen jälkeen lähteistä tukea ajatuksillesi. Tai tee juuri päinvastoin: referoi jotakin lähdeäsi ja kirjoita sen jälkeen siitä oma näkökulmasi.
- Älä mieti aloitusvaiheessa tekstin järjestystä tai oikeinkirjoitusta. Niitä ehdit muokata myöhemmin.
- Kuvittele tekstillesi lukija: mitä hän haluaisi tietää ja mikä on se tapa, jolla juuri hänelle pitäisi asiasta kirjoittaa.

TOMAATTITEKNIikka ALOITTAMISEEN JA AJANKÄYTÖN SUUNNITTELUUN

- Idea pähkinänkuoressa: keskittyneen työskentelyn kehittäminen
  - 25 minuutin työskentelyjaksot, jotka tietoisesti suojataan keskeytyksiltä
  - välissä 5 min tauot (liiku, syö, ajattele jotain ihan muuta...)
  - 25 min jakson jälkeen kirjaa ylös, mitä olet tehnyt
- Kirjoittamisblogin [merkintä aiheesta](#)
- Video menetelmän periaatteista ja tavoitteista: <http://pomodorotechnique.com/>
- Ajastin verkossa: <http://mytomatoes.com/>

MILLAINEN ON AKATEEMINEN ESSEE, JOITA ITSE KIRJOITAT?

- Kirjoitus, pienoistutkielma, jossa on selkeä rajattu aihe, jota käsitellään lähdeaineistojen pohjalta kirjoittajan persoonallisella tyylillä
  - Aineisto annetaan joskus valmiiksi, mutta useimmiten etsit itse lähteitä
- Tehtävänanto alkaa usein kehotuksilla **pohdi, arvioi, analysoi, vertaile, suunnittele, selosta, kuvaile**
- Tekstille on tyypillistä
  - dialogisuus: kirjoittaja keskustelee pohjatekstin kanssa mutta kirjoittajan oma ääni hallitsee (**moniäänisyys**)
  - **argumentoivuus**: kirjoittaja perustelee näkemyksensä

ESSEEN RAKENNE, ESIM.

Kainulainen 2013

- Johdanto, jossa
  - kirjoittaja huomioi lukijan
  - esittelee aiheen
  - luo käsiteltävälle asialle taustan
  - selvittää oman näkökulmansa eli esittelee johtoajatuksensa sekä roolinsa kirjoittajana.
- Käsittelyosa:
  - Rakenteen perustaksi sopii ongelmanratkaisumalli, johon sisältyy *tilanteen tulkinta* (ongelman tunnistaminen ja ymmärtäminen), *arvojen punninta* (päämäärien selvittäminen) ja *toiminnan suunnittelu* (ratkaisujen löytäminen ja käytäntöön soveltaminen).
  - Kirjoittajan omat arviot, havainnot ja problematisoiva asenne ovat tärkeitä.
  - Käsittelyosassa kirjoittajan on perusteltava valintansa ja argumentoitava väitteitään ja näkökohtiaan.
  - Esseiden kirjoittaminen edellyttää asian ymmärtämistä ja oman näkökulman valitsemista – esse ei ole taustakirjallisuuden referaatti!
- Lopetusosa, jossa
  - kirjoittaja punoo langat yhteen,
  - osoittaa, että tehtävä on suoritettu loppuun (yhteenvedo, tiivistäminen).
  - Lopetusosa voi sisältää myös ajatusten jatkokehittelyä ja sovellusmahdollisuuksia.

ESIMERKKI TEHTÄVÄNANNOSTA: KTKP010 OPPIMINEN JA OHJAAMINEN

- Mitä opiskeluelämänekertasi kertoo oppimisestäsi? Valitse opiskeluelämänekerrastasi konkreettisia esimerkkejä sinulle merkityksellisistä oppimiskokemuksista. Tämän jälkeen **poimi kirjallisuudesta ja luennoilta näkökulmia, joiden avulla analysoit, käsitteellistät ja arvioit valitsemiasi esimerkkitilanteita**. Kirjoita 3-5 sivun mittainen essee, jossa käytät tieteellisen kirjoittamisen periaatteita. Voit käyttää alla olevia apukysymyksiä tukena tehtävän tekemisessä.
  - Mihin oppimiskäsityksiin oppimiskokemuksesi sitoutuvat?
  - Millaisessa oppimisympäristössä oppiminen tapahtui? Oliko oppimistilanteesi formaali vai informaali?
  - Mistä tiedät oppineesi?
  - Liittyykö oppimiskokemuksiisi haasteita? Kuinka yksilöllisyys oppimisessa on otettu huomioon?
  - Miten oppimistasi on ohjattu? Millaista tukea sait?
  - Miten oppimistasi on arvioitu?

LÄHDEVIITTEISTÄ JA VIITTAUSTEKNIIKASTA

MIKSI LÄHTEISIIN VIITATAAN?

- Tieteellinen teksti on aina suhteessa aiempiin tutkimuksiin ja teoreettisiin jäsennyksiin, joita kommentoidaan, jäsennetään, kritisoidaan, referoidaan...
- Lukijalle on kerrottava
  - mitkä ajatukset ovat kirjoittajalta, mitkä muista lähteistä
  - kenen ajatuksista on milloinkin kyse
  - mistä alkuperäinen ajatus löytyy
- Lainaukset on tehtävä huolellisesti, ei esim. saa irrottaa asiayhteyksistään tai tehdä yleistyksiä (jos lähteessäkään ei tehdä)
- Puuttuvat lähteet = tekijänoikeusrikos 🤯

MILLOIN LÄHDEVIITTEEN KÄYTTÖ EI OLE VÄLTTÄMÄTÖNTÄ?

- esimerkiksi yleisissä johdattelevissa lauseissa (usein kappaleen alussa), joiden jälkeen siirrytään yksityiskohtaisempaan havaintoaineistoon – esim. "Suomessa arvostetaan opettajien autonomisuutta."
- yleisissä oletuksissa, väittämässä tai spekulatiivisissa lauseissa, joita tarkennetaan välittömästi jatkossa – esim. "Vanhemmilla voi olla jo joitakin uskomuksia ja syyselityksiä lapsensa menestymisestä ennen kuin tämä menee kouluun."
- eikä toki aiempia tutkimuksia arvioivissa tai yhteen vetävissä lauseissa, joista olet itse vastuussa, sekä omaan esseeseen/tutkimukseen ja sen pohdintaan/tuloksiin liittyvissä arvioivissa lauseissa – esim. "Näyttää siis olevan melko yleistä, että monensuuntaiset odotukset koulun kehittämiseksi asettavat opettajille paineita."

KIRJOITTAJAN OMA AJATTELU/ÄÄNI SUHTEESSA LÄHTEISIIN

- Kirjoittaja voi valita roolinsa: asetunko lähteen sanojen taakse, vastustanko, pohdinko, argumentoinko...
- Rooli paljastuu mm. metatekstinä, joka sisältää tulkintavihjeitä:
  - *Yleensä/Toisaalta/Kuitenkin ilmiötä on kuvattu...*
  - *Kuten Moilanen (2006) osuvasti kirjoittaa...*
  - *On syytä kyseenalaistaa, näkyykö uuden opetussuunnitelman (POPS 2014) edellyttämä monialaisuus vielä opetuksen käytänteissä.*

KIRJOITTAJAN OMA AJATTELU/ÄÄNI SUHTEESSA LÄHTEISIIN

- Lähteiden vertaaminen:
  - *Pekkarisen (2000) ja Väisäsen (2005) käsitysten ero johtuu ilmeisesti siitä, että...*
  - *Monet tutkijat ovat päätyneet samantapaiseen ideaan...*
  - *Hyvin vastakkaisen näkökulman ilmiöön esittää Laakso (2016)...*
  - *On yllättävää, että Heikkinen (2014) ja Luostarinen (2011) eivät nosta esille...*
- Omassa argumentaatiossaan kirjoittajalla on oltava rohkeutta toisaalta erottaa omat ajatuksensa muiden ajatuksista ja toisaalta olla samaa mieltä lähteiden kanssa
  - Näin syntyy dialogisuus: kirjoittaja keskustelee pohjatekstien kanssa mutta kirjoittajan oma ääni hallitsee

ASIAKESKEINEN JA TUTKIJAKESKEINEN VIITTAAMINEN

Osoitetaan esim. viitemerkinnällä:

- *Kokemukset toisen ymmärtämisestä ovat vaatimistaan ponnisteluista huolimatta pitkäksi aikaa mieleen jääviä tilanteita (Perttula 1999, 52).*
- *Perttula (1999, 52) on todennut, että kokemukset toisen ymmärtämisestä ovat vaatimistaan ponnisteluista huolimatta pitkäksi aikaa mieleen jääviä tilanteita.*
- Viittaustavan vaihtelu kannattaa, koska se tuo tekstiin sujuvuutta ja vaihtelua.

VIITTAAMINEN YHTEEN TAI USEAMPAAN VIRKKEESEEN

- Viite koskee yhtä virkettä:
  - Päätöksentekotilanteessa jumiudutaan kiireessä helposti tiettyyn ongelmanratkaisustrategiaan sen sijaan, että etsittäisiin vaihtoehtoisia strategioita (Leppänen 2011, 23).
  - Leppäsen (2011, 181) mukaan kiire aiheutti myös läsnäolon puutetta, sillä kiireessä aikaorientaatio siirtyi nykyhetkestä tulevaan.
- Viite koskee useampia virkkeitä:
  - Kiireen yksilölähtöinen hahmotustapa tarkoittaa lähinnä sitä, että työntekijän koetaan aiheuttavan kiireensä itse. Itse aiheutetun kiireen katsottiin johtuvan suunnittelun puutteesta, kunnianhimesta ja yksilöllisestä stressinsietokyvystä. (Järnefelt & Lehto 2002, 47–48.)

VIITTAAMISTAPA, KUN LÄHTEESSÄ ON USEAMPIA KIRJOITTAJIA

- Jos lähteessä on *kolmesta viiteen kirjoittajaa*, ensimmäistä kertaa lähdeviitettä käytettäessä luetaan kaikkien kirjoittajien nimet (Kernis, Cornell, Sun, Berry & Harlow, 1993), mutta heti seuraavilla kerroilla kirjataan vain ensimmäisen kirjoittajan nimi ja lyhenne ym. (Kernis ym. 1993).
- Jos lähteessä on *kuusi tai useampi kirjoittajaa*, jo ensimmäisellä viittauskerralla käytetään lyhennettä.
- Jos lähteessä on *kaksi kirjoittajaa*, molemmat mainitaan aina viitettä käytettäessä.
- Tekijät yhdistetään tekstissä ja-sanalla. Jos tekijät ja vuosiluku ovat molemmat sulkujen sisällä, käytetään &-merkkiä.

ESIMERKIT EDELLISESTÄ

1 kirjoittaja:

- Perttula (1999, 52) kirjoittaa...
- ... näkyy koulussakin (Perttula 1999, 52).

2 kirjoittajaa

- Pahl ja Rowsell (2005, 35) kirjoittavat...
- ... on myös tärkeää (Pahl & Rowsell 2005, 35).

Useita kirjoittajia

- Gottfried, Gottfried ja Killian (1999, 23) ovat tutkineet...
- ... näyttää selvältä, kuten tulokset osoittavat (Gottfried, Gottfried & Killian 1999, 23)
- **ensimmäisen kerran jälkeen:** Gottfried ym. (1999, 23) / (Gottfried ym. 1999, 23)

Kuusi tai useampi kirjoittajaa

- Paukkunen ym. (2000) ovat tutkineet...

VIITTAAMISTAPA, KUN KÄYTÄT SAMASSA VIRKKEESSÄ USEAMPAA LÄHDETTÄ

Kriittisessä pedagogiikassa korostetaan oppijan aktiivista osallistumista (Freire 1998; Suoranta 2005).

Diskurssi on määritelty todellisuuden sosiaalisena konstruktiona ja tiedon muotona (ks. esim. Fairclough 1997, 31; Heikkinen 1999, 54; Foucault 2000, 107–108).

VIITTAAMINEN LÄHTEESEEN, JOLLA EI OLE HENKILÖTEKIJÄÄ

- *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (POPS 2014) mainitaan - -*
- *Oppiaineen äidinkieli ja kirjallisuus taustalla on laaja tekstikäsitelmä: teksti voi olla puhuttua, kirjoitettua, kuvitteellista tai faktaa, sanallista, kuvallista, äänellistä, graafista tai vaikka kaikkien näiden muotojen yhdistelmiä (POPS 2004, 44).*
- *On todettu, että hyvinvointi- ja terveyseroja voidaan vähentää muun muassa vaikuttamalla koulutukseen ja työllisyysmahdollisuuksiin (THL 2015).*

Lähdeluettelossa:

- POPS 2004 = Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus.
- THL 2015 = Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Hyvinvointi- ja terveyserot – Eriarvoisuus. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus> (Luettu 11.9.2017.)

NS. TOISEN KÄDEN LÄHTEISIIN VIITTAAMINEN

- Lähteiden tulisi aina olla alkuperäislähteitä eli sellaisia, jotka kirjoittaja on itse lukenut. Jos tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, toisen käden lähteeseen voi viitata seuraavasti:
  - Pörhölän (2000, 30) mukaan Levo-Henriksson (1994) on tarkkaillut...
    - ... kuten on tutkittu (Rubin 1994, Valon 1995, 70 mukaan).
- Kun viitataan toisen käden lähteisiin, sanoman vivahde voi muuttua helposti ja tiedon luotettavuus kärsii.
- Useiden lainausten ja käännösten myötä tekstistä voi lainautua yksityiskohtia ja tulkintoja, jotka saattavat viedä yhä kauemmaksi lainattavan tutkijan alkuperäisestä ideasta.

ESIMERKKI LÄHDELUETTELOSTA

- Aaltola, J. & Suortamo, M. (toim.) 1995. Yliopisto-opetus. Korkeakoulupedagogiikan haasteita. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Diamond, R. M. 2005. The institutional change agency: The expanding role of academic support centers. Teoksessa S.Chadwick-Blossey & D. R. Robertson (toim.) To improve the academy, Vol 23. Bolton, MA: Anker Publishing, 24–37.
- Electronic reference formats recommended by the American Psychological Association. 2008. <http://www.apastyle.org/elecref.html>. (Luettu 15.5.2008.)
- Hilpelä, J. 2002. Kasvatuksen tutkijan eettinen vastuu. Kasvatus 33 (1), 74–84.
- Liiten, M. 2004. Lukioden ja ammattikoulujen opinto-ohjaukselle kehu OECD:ltä. Helsingin Sanomat 4.2.2004, A15.
- Pearson, M., & Brew, A. 2002. Research training and supervision development. Studies in Higher Education 27 (2), 135–150.

VIITTAUSTAVAT

- Verkossa Kasvatus-lehden viittausohjeet:
<https://ktl.jyu.fi/julkaisut/kasvatus/ohjeita-kirjoittajille/tarkemmat-kirjoitusohjeet#4>
- Ks. myös kandidaatintutkielman pohja (Peda.netissä)